BLIKveld 4D

HET VERHAAL VAN OVERIJSSEL

2021 by Perron1 | MIKC

Uitgave PERRON1 | MIKC 2021
All rights reserved by Perron1 | MIKC

BLIKveld 4D 2020-2021

Met veel plezier presenteert Perron1 | MIKC bij deze het eindverslag van het spraakmakende BLIKveld 4D project 2020-2021 dat ingebed is in het doorlopende 'Verhaal van Overijssel'.

De volgende interessante en met elkaar samenhangende thema's zijn in dit project aan bod gekomen:
Kunst | Historie | Streektaal | Immaterieel Erfgoed |
Textiel Historie | Archeologie | Natuur en Landschap.

De genoemde items hebben de kunstenaars behalve geïnspireerd, ook menigmaal uitgedaagd tot onderzoek en/of samenwerking met een specialist buiten het eigen vakgebied zoals een archeoloog of een architect. In originele visualiseringen hebben zij hun visie vastgelegd in krachtige beelden die als onvergetelijk aan het collectieve geheugen kunnen worden toegevoegd.

BLIKveld 4D haalt gangbare en geijkte opvattingen uit haar context en laat zo vanuit een ongebruikelijk perspectief de rijkdom van cultuur en historie zien.

Met hun veelzijdige werk maken de kunstenaars een breed publiek bewust van de boeiende geschiedenis van Overijssel en brengen deze tot leven.

Locaties:
Kunststation Delden: Perron1 en Het-Loket Delden
Buiten: Nieuwe weg | Twickelpark Delden | Etalages van winkels in Centrum Delden

HISTORIE IN HET KADER VAN 75 JAAR BEVRIJDING

NATUUR EN LANDSCHAP

IMMATERIEEL ERFGOED

TEXTIEL EN HISTORIE

ARCHEOLOGIE

STREEKTAAL EN STREEKCULTUUR

LANDSCHAP EN HISTORIE

INHOUDSOPGAVE

PROJECTEN EN KUNSTENAARS ‘BLIKVELD 4D’ HET VERHAAL VAN OVERIJSSEL

John Löwenhardt | ‘Wie schrijft die blijft’ | 8
Pier van Dijk | ‘DER EMPFANG’ (DE RECEPTIE) 14
Landschap in beeld gebracht | Twickelpark en Het-Loket | 10|7 - 10|10 2020
Ninette Koning | ‘Forces of Nature’, Ordening I, II en III 17
Martine de Jong | ‘Trust me, I’m already here’ 18
Marko de Kok | 52°15’40.8”N 6°43’03.4”E 20
Paul van Osch | ‘After a Fashion’ 21
Erik Staman | ‘OHM’ (Aum) 22
Marko de Kok | 2 52°15’44.3”N 6°43’10.6”E 23
Jacomijn Schellevis | ‘DNA’ leem 14 x 5 m, 1200 kg leem 24
Justin Dickson ism. Ad Hoc collectief | ‘Platbodem’ 1 en 2 26
Wanda Schaap en Anna Maandag | ‘Agora’ Installatie 28
Immaterieel erfgoed van de textielindustrie | Perron1 | 21|11 2020 - 5|1 2021
Renata de Frankrijker | ‘Spoor terug in de textiel’ 30
Manon Vermeulen | ‘GD-RN-03’ Installatie met videoprojectie 36
Fictieve archeologie | Archeologie ‘Vondsten en vindplaatsen’ | 26|3 -16|5 2021 38
Fictieve archeologie | Toelichting bij enkele werken 40
Archeologie collectie Dick Lohuis | ‘Vondsten’ 42
KINKY INKY | ‘Hoondervel en Kalkbeen’ 44
KINKY INKY | Taal en teken | Twentse tatoeages 46
KINKY INKY | Streektaal 48
Ricardo Liong-A-Kong | Taal en teken 50
Landschap en Historie | Buitenexpo | Start 20 juni 2021
Kees Bierman | ‘Ouvrage’ 52
Lasity Last | ‘Zichtsluier’ 53
CP Berbée en Ad de Laat | ‘Chelone Subcarinata’ 2021 54
Manuela Fersen | ‘TRASH’ (denkend aan Morandi) 55
Meg Mercx | Rob Verwer | ‘Animal Farm’ 56
Marko de Kok | ‘TRACKS’ 58
Colofon 60

JOHN LÖWENHARDT

PERRON1 | ‘WIE SCHRIJFT DIE BLIJFT’ | 5|6 - 3|9 2020

We schrijven steeds minder met de hand. Handschriften worden schaars. Computers en smartphones verdringen de pen en het papier. In een bijzondere expositie over de joodse familiegeschiedenis van de familie Löwenhardt komt het schrift op een buitengewone manier tot leven. Uit het landschappelijke gebied van de Twents-Duitse grens is van een twintigtal overleden familieleden Löwenhardt een handgeschreven woord uitgekozen.

Een serie van eenentwintig met een woord beschilderde tegels (130x130x130 mm) en één uniek kunstenaarsboek (260x260 mm, ringband) vertellen het verhaal achter elke tegel. Twaalf tegels hebben betrekking op de jaren 1846-1939, zes op de jaren van de Holocaust 1941-1944 en drie op de naoorlogse jaren 1948-1974. Iedere tegel vertegenwoordigt een ander verhaal.
Topografisch gezien zijn de tegels gerelateerd aan Twente, want ze betreffen personen geboren in joodse families uit Oberhemer / Dortmund (Löwenhardt), Delden/Almelo (de Leeuw), Denekamp (ten Brink) en Oldenzaal (Weijl).

De bijbehorende verhalen | foto’s zijn met de QR-code te scannen.
zie ook: www.LoewenhardtFoundation.org

‘Sinds 2010 zoek ik (John Löwenhardt) naar familieverhalen. Ik richt me op de gezinnen van mijn vier joodse grootouders en hun broers en zussen. Dat zijn tegen de vijfentwintig gezinnen uit de periode 1850 - 1950. In juni 2018 vroeg ik me af van hoeveel familieleden ik eigenlijk over het handschrift beschik. En ik nam me voor uit ieder handschrift een woord te kiezen om dat op een tegel te reproduceren. Het bleken eenentwintig handschriften te zijn, die van mijn ouders niet meegeteld. ‘Wie schrijft die blijft’. Een gedigitaliseerde brief kun je niet vasthouden, een tegel wel, (zo ook laten vallen). Door een tegel is iets concreet gemaakt van iemand die er al lang niet meer is. Het woord en het handschrift representeren een persoonlijkheid. Mijn project is gerealiseerd in het atelier van Lies van Huet in de Blokhuispoort te Leeuwarden. Ik heb me ‘vastgehouden’ aan de productietechniek van de Harlinger Aardewerk-enTegelfabriek (sinds 1598) voor ‘Friese witjes’, wit geglazuurde tegels van 130 x 130 x 9 mm met beschildering in kobaltoxide volgens het Majolica procédé. Alle 21 tegels zijn handgevormd, biscuit gebakken, geglazuurd, met de hand beschilderd en daarna aardewerk gebakken.’

Wie schrijft, die blijft

BIELAJA
ARNOLD DE LEEUW, 16 JUNI 1921

Slobian-Bielaja, Mimi en Johan de Leeuw

Mijn zusje en ik wilden graag een hond. Wij zeurden onze ouders aan het hoofd. Zij hadden een slagerij, zoals ook hún ouders die hadden gehad. Een hond? Nee, dat kon niet vanwege de slagerij. Als pleister op de wonde kregen mijn zusje en ik ieder een cavia. Samen zaten ze in een hok en ze piepten verschrikkelijk. Gelukkig gingen ze na een tijdje dood. Mijn verbazing was groot toen ik vele decennia later deze foto eens goed bekeek. Van de vader van mijn moeder (hier als klein meisje bij grote hond) heb ik vrijwel geen geschreven tekst. De enige woorden in zijn handschrift – ik neem maar aan dat hij ze eigenhandig op de foto heeft geschreven – zijn deze over zijn eigen Russische windhond (Borzoi), Slobian-Bielaja. Op internet vond ik in The Borzoi Files zijn stamboom. Later vond ik ook een foto van de hond van mijn andere grootvader. Voor de grootouders was de slagerij geen excuus geweest.

BIDDEN
HENNIE TEN BRINK-SALOMONS, 24 NOVEMBER 1942

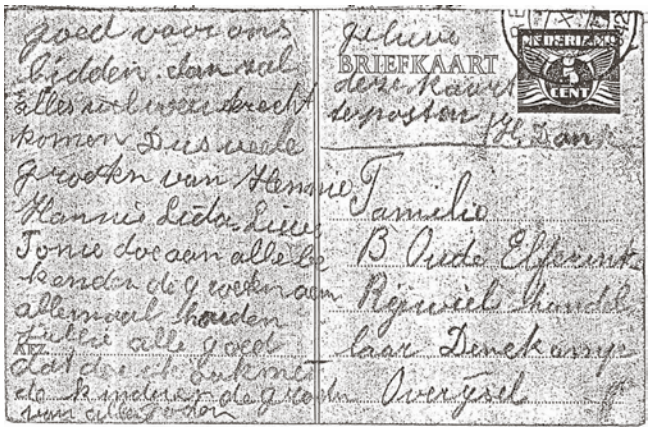

‘Dus jullie moeten maar goed voor ons bidden dan zal alles wel weer terecht komen.’ Hennie Salomons (Schüttorf, 1911) trouwde in 1935 in Denekamp met Julius ten Brink. Zij lieten een groot pand bouwen en dreven daar hun winkel met zuivelproducten en vleeswaren. Het echtpaar kreeg twee dochters, Hannie (1936) en Lida (1940). Julius werd in september 1941 opgepakt. Rond de eerste verjaardag van Lida kreeg Hennie bericht dat hij in Mauthausen was ‘overleden’.
Een jaar later werd de resterende Joodse gemeenschap van Denekamp bijeengedreven en via Westerbork naar Auschwitz gedeporteerd. Op 24 november 1942 schreef Hennie in een schuddende veewagon deze woorden op een briefkaart aan haar buren Tonie en Bernhard Oude Elferink. Ze schreef met potlood en gooide de kaart uit de trein. De kaart kwam in Denekamp aan – maar alles is niet terecht gekomen.

LOULOENE, ELIE WEIJL
DOORGANGSKAMP WESTERBORK, 12 OKTOBER 1942

fragment

Louloene, het is één van de Westjiddische woorden (eigenlijk twee woorden: lou loene) die in het Nederlands zijn ingeburgerd. Het betekent 'niets waard' en komt van het Hebreeuws 'lo lanoe', letterlijk 'niet ons'. Het Jiddisch ontstond in Duitsland in de vroege middeleeuwen en bevat van oorsprong Duitse, Hebreeuwse, Aramese en Russische woorden. Het werd de omgangstaal van Duitse en Oost Europese (Asjkenazische) Joden en werd ook in Nederland onder Joden veel gesproken. Na hun emancipatie (1796) verloor de taal in ons land terrein. Twentse Joden spraken aan de vooravond van de Holocaust een mengelmoes van Twents, Nederlands en Westjiddisch. Elie Weijl groeide op in Oldenzaal als jongste van drie zonen van veehandelaar Mau(rits) Weijl en zijn vrouw Bella (Betje) Weijl-de Leeuw. Hij werd geboren op 15 juni 1917. Het verschil met zijn oudste broer Leo bedroeg 15 jaar, met de middelste broer Louis 13 jaar. In juni 1930 vierde Elie zijn bar mitswa in de synagoge van Oldenzaal. Zijn vader was daar niet bij: hij was in 1925 overleden toen Elie 8 jaar was. Al snel na het begin van de bezetting verloor het gezin ook de middelste van de drie zonen. Louis Weijl was één van de 105 Twentse jongemannen die in september 1941 werden opgepakt en korte tijd later in of nabij Mauthausen vermoord.

Almelo, februari 1941
Vlnr: Bella, Elie en Louisa Weijl; Heinz Löwenhardt, Nettie en Mimi de Leeuw; Leo Weijl en Herman de Leeuw.

Westerbork 12 oktober 1942

Tot voor kort beschikte ik van Elie alleen over beeldmateriaal, een stuk of vijf foto's waarop hij is afgebeeld vanaf zijn twaalfde tot zijn 24e. Daar is nu zijn handschrift bijgekomen. Vanuit kamp Westerbork schreef Elie twee korte briefjes (8 en 14 oktober 1942) en een briefkaart (12 oktober) aan zijn buurman in Oldenzaal, Henri Max Cohen (1903-1962). Dankzij de documentatiedrang en verzameldrift van Henri Cohen en zijn jongste dochter Noor, zijn de geschriften bewaard gebleven, en zelfs in boekvorm gepubliceerd. Ik heb ze pas onlangs, in januari 2020, ontdekt.

In zijn briefkaart van 12 oktober vraagt Elie aan Henri om hem en zijn gezinsleden roggebrood, kaas en jam te sturen, want 'agile louloene', of: het eten hier in het kamp is waardeloos. Twee dagen later schrijft hij 'Nou Henry het is hier een ellende. Ten eerste de hele dag bijna honger lijden. 's Middags een schepje kool en nog eens kool en 's avonds een ⅓ van een wittebrood, dat is tevens voor 's morgens… Het is hier een bende, zorg maar niet dat je hier komt… Je kunt je niet begrijpen wat voor taferelen zich hier allemaal afspelen.'

Henri Cohen wist buiten het kamp te blijven – dankzij zijn gemengde huwelijk en dankzij zijn lef. Elie, zijn moeder, broer Leo en schoonzus Grete werden op 16 oktober naar Auschwitz gedeporteerd. Niemand kwam terug.

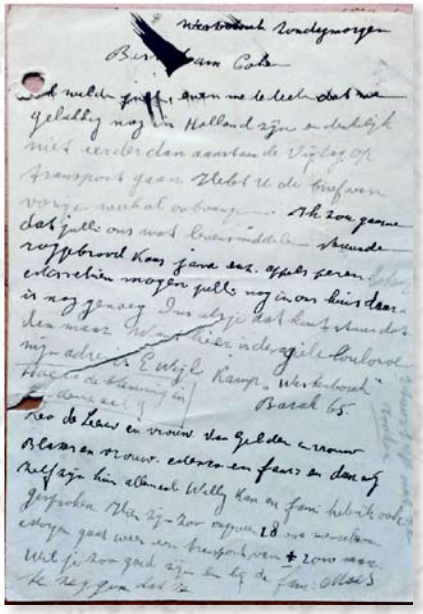

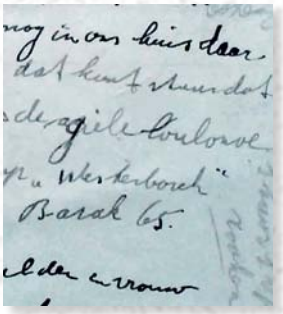

Almelo, februari 1941

PIER VAN DIJK

DER EMPFANG (DE RECEPTIE) 2020 | INSTALLATIE (GEMENGDE MEDIA)

HET LOKET | KUNSTSTATION DELDEN | 29|8 - 27|9 2020

Opening: zaterdag 29 augustus (buiten); vanwege de coronamaatregelen kon de opening slechts door dertig genodigden worden bijgewoond.

De installatie is gebaseerd op de merktekens op de pakken van concentratiekampgevangenen in de Tweede Wereldoorlog.
Om hen makkelijk van elkaar te kunnen onderscheiden, droegen zij op hun doorgaans blauw-grijs gestreepte pak een gelijkzijdige driehoek, met de punt omlaag, in een bepaalde kleur: zwart voor asocialen, groen voor criminelen, blauw voor emigranten, geel voor joden, rood voor politieke gevangenen, paars voor religieuzen, roze voor zedendelinquenten, bruin voor zigeuners.

De installatie bestond o.a. uit:

- 16 vlaggenlijnen van 6 m p/s, met aan elke lijn 26 handgemaakte, katoenen vlaggetjes (gelijkzijdige driehoeken van 20 cm) in een van de bovengenoemde kleuren, 416 in totaal;
- drie statafels met gestreepte tafelkleden, champagneglazen en groepsnaambordjes;
- tafeltje met zwart kleed, platenspeler met 78-toerenplaat (Pierre Palla, De Neurenberger Speeldoos) en een foto van het Proces van Neurenberg;
- stoepbord met 'Hartelijk welkom'.

De installatie, uitgevoerd i.h.k.v. 75 JAAR VRIJHEID, vond deels gelijktijdig plaats met het grensoverschrijdend bannerproject Nooit Weer / Nie Wieder in Delden, Glanerbrug, Rheine (D) en Vreden (D), van 4 september t/m 1 november 2020.

Met dank aan: Martha Lucía Inagán.
Foto Frans Mensink.

TWICKELPARK EN HET-LOKET | LANDSCHAP IN BEELD GEBRACHT | 10|7 - 10|10 2020

Kunstenaars:
Jacomijn Schellevis, Ninette Koning, Paul van Osch, Marko de Kok, Martine de Jong, Erik Staman, Ad Hoc collectief

Paul van Osch

Publiek

Martine de Jong

Justin Dickson

Jacomijn Schellevis

Erik Staman

Marko de Kok

Marko de Kok

Ninette Koning

NINETTE KONING

'FORCES OF NATURE', ORDENING I, II EN III

MARTINE DE JONG

‘TRUST ME, I’M ALREADY HERE’

MARKO DE KOK

52°15’40.8”N 6°43’03.4”E

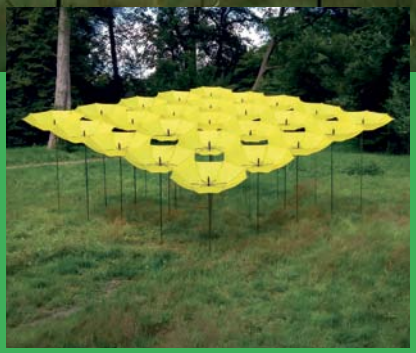

PAUL VAN OSCH

‘AFTER A FASHION’

ERIK STAMAN

'OHM' (AUM)

MARKO DE KOK

2 52°15’44.3”N 6°43’10.6”E

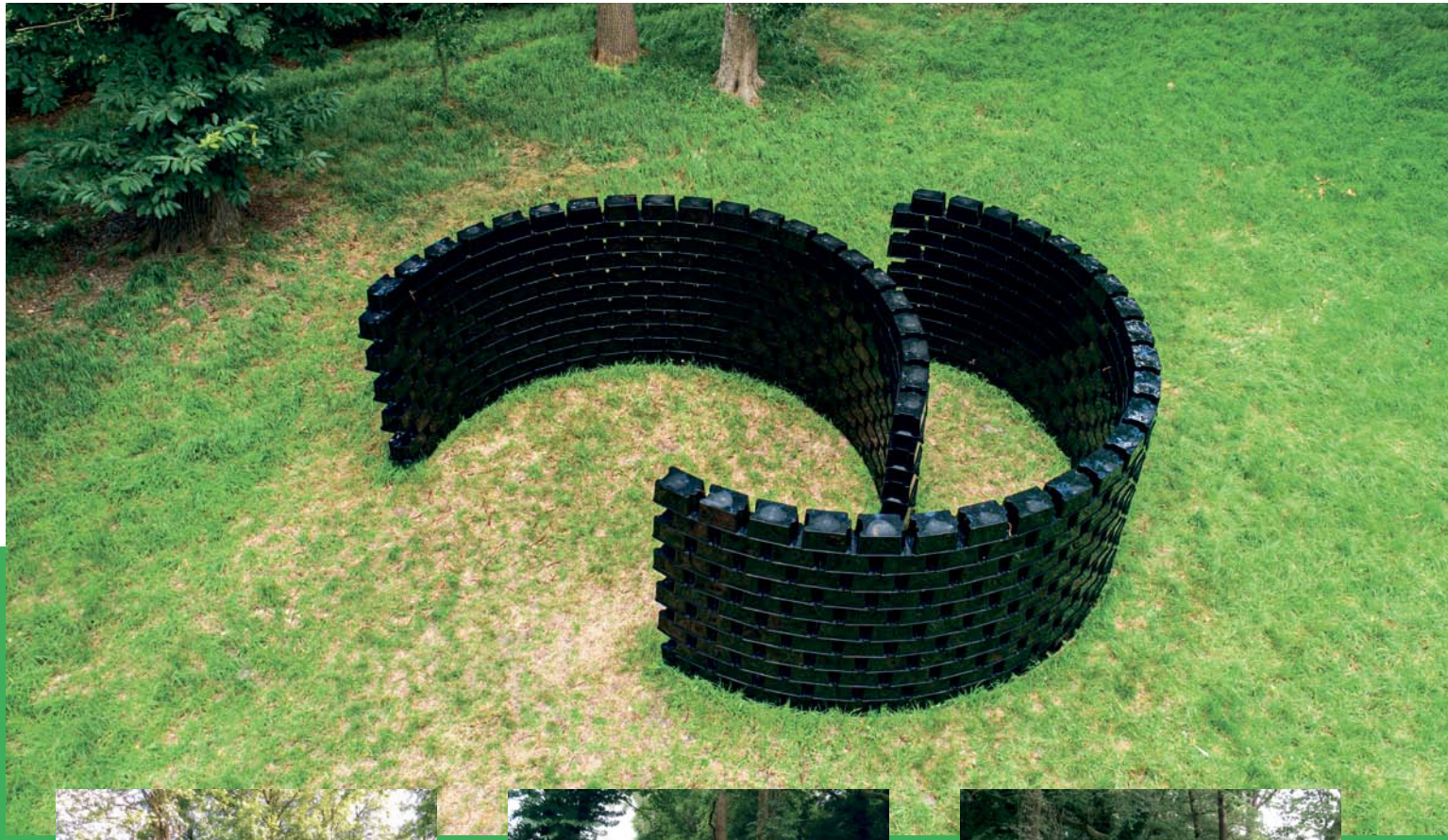

JACOMIJN SCHELLEVIS

‘DNA’ LEEM 14 X 5 M, 1200 KG LEEM

‘DNA’ is een grote vorm in het landschap, opgebouwd uit leem. Dit materiaal dat op enkele meters onder het maaiveld te vinden is, herinnert aan de voorlaatste ijstijd, het Saalien, waarin het prachtige landschap van Twente gevormd werd.
De basisvorm van het landschapskunstwerk bestaat uit de dubbele helix (DNA). Het DNA kan gezien worden als de basis van het leven. Hieruit ontstaan vormen die refereren aan de natuur en cultuur van Twente, zoals de meiboom, het jaarwiel en Maria.

De lemen vorm is onderhevig aan de invloeden van het weer en de tijd. Ze mag drogen en scheuren, maar ook wegregenen in de aarde. Na enkele maanden als het kunstwerk wordt verwijderd, zal er nog een kleurschakering in het grasveld achterblijven. In de loop van de tijd zal het grasveld zich herstellen, waardoor uiteindelijk ook de herinnering aan het landschapskunstwerk verdwijnt.

www.jacomijnschellevis.nl

JUSTIN DICKSON | AD HOC COLLECTIEF

‘PLATBODEM’ 1 EN 2 IN DE RECENT GEGRAVEN ‘NIEUWE HAVEN‘ TWICKELERVAART

Historische handelsroute gemarkeerd door Stichting Twickel

De recent gegraven ‘Nieuwe Haven’ ligt recht tegenover Carelshaven en symboliseert de oorspronkelijke haven van de in 1772 gegraven Twickelervaart.

Deze haven lag naast de Schippersherberg, het huidige hotel-restaurant Carelshaven.

Voor het vervoer was ‘de platbodem’ het vaartuig dat gebruikt werd om via Regge en Twickelervaart handel te drijven. De Twickelervaart verloor zijn bestaansrecht als handelsroute in 1865 met de komst van de treinverbinding Zutphen-Hengelo.

Het deel Twickelervaart en de oorspronkelijke haven in het weiland tegenover Carelshaven werden gedempt.

Op de plek van de oorspronkelijke haven heeft Kees Bierman twee jaar geleden in opdracht van MIKC, een fictieve platbodem geïnstalleerd als archeologische vondst, waarmee hij toonde waar de exacte plek van de haven zich bevond.

16 juli 2020: In de nieuwe haven is in het kader van ‘Het verhaal van Overijssel’ een fictieve platbodem/plattegrond 1 en 2 te water gelaten. Schaal 1:2

KUNSTENAARS:
JUSTIN DICKSON EN AD HOC COLLECTIEF

Het platbodem/kunstwerk wil een indruk geven van hoe de toenmalige scheepvaart eruitgezien zou kunnen hebben en wil bezoekers benieuwd maken naar de geschiedenis van de Twickelervaart.

WANDA SCHAAP EN ANNA MAANDAG

PERRON1 | 'AGORA' INSTALLATIE | 13|9 - 9|11 2020

De installatie Agora van Anna Maandag en Wanda Schaap (najaar 2020) verbeeldt de zoektocht naar de oudste vormen van communicatie tot en met de huidige technieken van informatieoverdracht.
Met gebruikmaking van fotografie, oude en hedendaagse middelen, zoals kranten, boeken, tekeningen en digitale apparatuur hebben de kunstenaars een beeldend en ruimtelijk werk neergezet.
Het werk laat grote indruk na, wat wordt versterkt door de opsomming van technische details over verschijningsvormen die ons dagelijks via de media bereiken.

De installatie heeft een open einde:
'Hoe zullen communicatievormen zich verder ontwikkelen in de toekomst?'

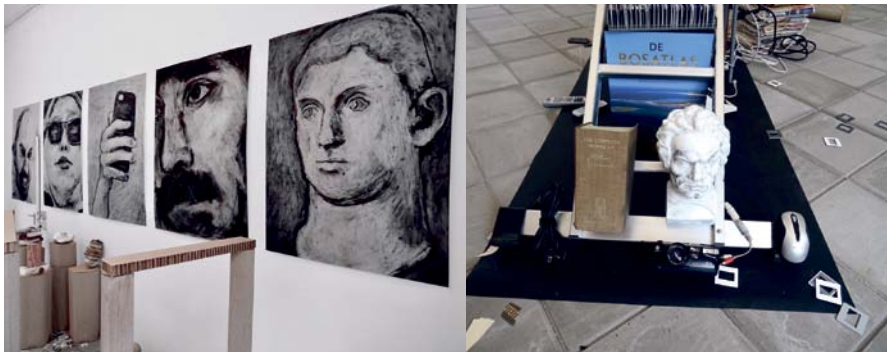

RENATA DE FRANKRIJKER

‘SPOOR TERUG IN DE TEXTIEL’

IMMATERIEEL ERFGOED VAN DE TEXTIELINDUSTRIE
PERRON1 | 21|11 2020 - 5|1 2021

Beeldend kunstenaar Renata de Frankrijker laat haar werk zien met de titel: ‘Het spoor terug’. Een toepasselijke titel die verwijst naar de locatie van de expositie en de zoektocht naar Italiaanse textielarbeiders uit de jaren zestig.

De Frankrijker heeft een sterke band met Italië en de textiel. Haar Napolitaanse moeder verliet in de jaren 60 haar vaderland. Zij was 18 jaar, gehecht aan haar eigen identiteit en flexibel genoeg om te integreren. De Frankrijker volgde de studie Modevormgeving aan de hogeschool voor de kunsten Utrecht (HKU) en in 2013 slaagde zij voor haar bachelor Docent Beeldende Kunst en Vormgeving in Zwolle.

Eind jaren zestig vindt er een grote mediterrane immigratie plaats. Nederland sluit begin jaren zestig een wervingsverdrag met Italië. Jonge mannen tussen de twintig en veertig jaar, ongehuwd, dit is een voorwaarde bij de werving, arriveren in Nederland. De Twentse textielindustrie profiteert van deze ‘gastarbeiders’, voornamelijk afkomstig uit het Zuiden van Italië.

De Frankrijkers zoektocht naar de geschiedenis van de Italiaanse textielarbeiders in Twente startte eind 2019. Via krantenartikelen, boeken, foto’s en door te speuren in stadsarchieven, verzamelde zij informatie. Begin maart liep de zoektocht vertraging op door de

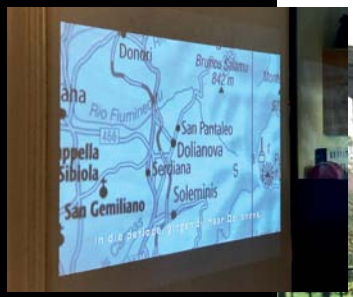

contactbeperkingen die het Covid-19 virus had teweeggebracht. Direct na de versoepeling van de coronamaatregelen plaatste zij een persbericht en deed een oproep bij de lokale omroep 1Twente; “Ik ben op zoek naar Italiaanse textielarbeiders die in de jaren zestig naar Nederland zijn gekomen om in de textielindustrie te werken.” Door deze oproep kwam ze in contact met zes Italiaanse mannen die zestig jaar geleden in de Twentse textielindustrie hebben gewerkt en ze maakte van ieder van hen een videoportret. Door het spoor terug te volgen, wil zij de Italiaanse textielarbeider van Twente weer zichtbaar maken, om op die manier de kijker een deel van de geschiedenis in de textiel te laten herbeleven.

Over de zoektocht naar de locaties zegt de Frankrijker: “Ik wilde de locaties bezoeken waar deze mannen hebben gewerkt. Waar grote textielindustrieën stonden, daar is nu bar weinig van over. Her en der wordt er nog iets bewaard als industrieel erfgoed, elders integreert men delen van een oude fabriekshal in de huidige architectuur en er zijn delen in verval of geheel verdwenen.”

“De immigratie van Italianen in Nederland wordt vaak als positief ervaren.” zegt de Frankrijker.

Veel Italianen leerden de Nederlandse taal in de fabriek of via een goede kennis die hen graag de Nederlandse taal wilde leren.

‘SPOOR TERUG IN DE TEXTIEL’
IMMATERIEEL ERFGOED VAN DE TEXTIELINDUSTRIE

Begin jaren zestig waren er nog geen inburgeringsprogramma’s en geen opvangcentra voor nieuwkomers. De Italianen werden ondergebracht in gastgezinnen. Puntje van kritiek van de Italianen is de Hollandse pot. Boter op brood, saus op bloemkool. Veel textielarbeiders stilden hun honger bij de cafetaria’s.

Perron1

In de expositieruimte Perron1 laat de Frankrijker vier rekken zien met stoffen. Op één van deze stoffen wordt een film getoond van een uur met ondertiteling. Het zijn portretten van voormalige Italiaanse textielarbeiders achter elkaar geplaatst, op volgorde van de persoonlijke ontmoetingen. Het interview gaat over het verleden, het heden en de toekomst. Hoe is het nu met deze Italianen uit de jaren zestig, zijn ze geïntegreerd? Missen ze Italië? Wat bindt hen om in Nederland te blijven? Wat vonden zij van hun werk? En hoe verliep de communicatie in de fabrieken en daarbuiten?

Het-Loket

In Het-Loket wordt een onderdeel van de zoektocht uitgelicht, namelijk de ontmoeting van de Twentse dames en de Italiaanse heren in de danszalen. In rood/witte outfits, de overeenkomstige kleuren van beide nationale vlaggen, wordt op paspoppen een zelf ontworpen damescollectie getoond met daarnaast twee mannenfiguren. Links en rechts ziet men een verbodsbord. Discriminatie is van alle tijden.
Ook hier laat de Frankrijker een korte film zien die op nostalgische wijze verwijst naar een verleden van haarzelf, haar Napolitaanse moeder en Nederlandse vader, die zelf ook in de textielbranche heeft gewerkt.
Het Spoor Terug, vanaf 21 november 2020 t/m 5 januari 2021

fotografie: Frans Mensink, Jenny de Groot, Hans Picard, Renata de Frankrijker

Vincenzo Mura (overleden 2 februari 2021)

Nadat we waren goed gekeurd werd er
gevraagd: "Waar wil je werken?"

Veertig jaar gewerkt bij één fabriek.

En van hem heb ik heel veel geleerd.

Videoportretten:

Filippo Bisignano

Mario Cannas

Marcello Farina

Salvatore Ierna

Ignazio Loi

Vincenzo Mura †

MANON VERMEULEN

PERRON1 | ‘GD-RN-03’ INSTALLATIE MET VIDEOPROJECTIE | 15|1 - 1|3 2021

Manon Vermeulen is in 2019 afgestudeerd aan de HKU Utrecht. Zij doet onderzoek naar het fenomeen tijd en naar hoe een alledaags gebruiksvoorwerp zoals je eigen auto, een andere betekenis voor je kan krijgen. Zij stelt daarbij de vragen wanneer en waarom we waarde toekennen aan dingen en waardoor een ding kan veranderen in een historisch interessant object.

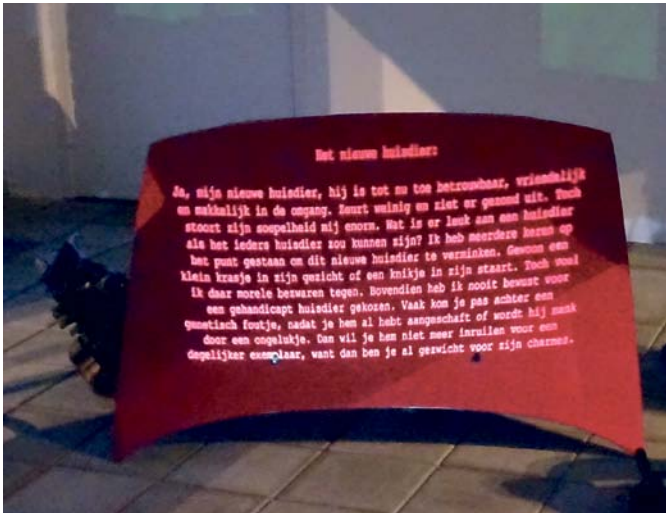

FICTIEVE ARCHEOLOGIE

ARCHEOLOGIE ‘VONDSTEN EN VINDPLAATSEN’

PERRON1 | 26|3 -16|5 2021

Expositie van toevallig opgegraven en gevonden archeologische voorwerpen uit Delden en omgeving en fictieve archeologische vondsten en vindplaatsen.

KUNSTENAARS:

Karl-Heinz Mauermann | Gert Wessels | John Löwenhardt | Ilona Dekker | Theodora Kotsi-Felici | Kris Linders | Inge Witvers | Ria Wesseling | Silvia Doreleijers | Liesbeth Bitter | Georg Gartz | Anna Maandag | Bertine Bosch | Wanda Schaap | Frans den Houter Ricardo Liong-A-Kong | Inge Schenke | Bert Meinen | Hans Wassink | Steen Rasmussen Mariet Offermans | Celleke Heemskerk | Luuc van Tilborg | Paula Anders

FICTIEVE ARCHEOLOGIE

TOELICHTING BIJ ENKELE WERKEN | 26|3 -16|5 2021

Naam | Name	Ria Wesseling
Titel | Title	'The plastic man and the sea'
Datum | Date	(uit het 'Plasticeen', ca. 1850-2150)
Vindplaats | Site	Twente
Materiaal	zout en PVC

Het Plasticeen is een korte periode in de geschiedenis geweest (ca. 1850 - 2150) die gekenmerkt werd door een ongekende productie van kunststoffen, zoals plastic en PVC. Dit gebeurde op grote schaal in Overijssel waarvoor daar gewonnen zout werd gebruikt. Men was gek op dit materiaal. Zo ook kunstenaars, die - getuige dit object – er beelden van maakten. Schoon steenzout stond aan het begin van de productieketen en vervuild tafelzout aan het einde. De Plasticene mens at en dronk plastic en zwom in een plastic soep in de nadagen van deze periode. Door nieuwe technologie, geïnspireerd door de natuur, hield deze cultuur op te bestaan.

Naam | Name	Anna Maandag
Titel | Title	Groeivariant bombazijn
Vindplaats | Site	Lonneker
Datum | Date	januari 2021

In het stroomgebied van de Vanekerbeek in de omgeving van het Lonneker Steumke, werden tijdens de grondbewerking voor een nieuwe woonwijk archeologische vondsten gedaan, die duidden op een locatie van vroegere textielindustrie. Deze vondsten zijn geanalyseerd als zogenaamd "bombazijn", een sterke geweven textielstof uit eind 18e eeuw. In een laboratorium is de kweek van deze textielrestanten kunstmatig gestimuleerd, wat leidde tot een verrassende en enthousiasmerende uitkomst. Uiteindelijk heeft deze groeivariant geresulteerd in de recente opening van een textiellaboratorium met als doel om Twente weer op de kaart te zetten als textielregio. Het grote verschil met vroeger zal echter zijn dat een sterk vervuilende industrie wordt vervangen door een nieuwe circulaire variant, waarbij sprake is van een voortdurend hergebruik van grondstoffen en materialen.

Naam | Name Mariet Offermans
Object Molenmessen, Tipp-Ex.
artikelcode v l n r # 01924 # 01895

Twintig merken tomatenpuree in blik, vijftig soorten brood, ieder zijn eigen televisiekanaal en voor iedereen een persoonlijk dieet met of zonder koolhydraten en honderden vakantiebestemmingen. De huidige mens met zijn volle agenda hoeft zich geen moment te vervelen. Er is een tomeloze honger naar meer. Volgens de filosoof A. Prins is juist het feit dat we voortdurend 'bezig zijn' het bewijs dat we ons enorm vervelen. Het is *not done* om te zeggen dat je je verveelt. Als we om ons heen kijken zien we de onrustige verstrooiing van de vermaakindustrie; juist bij materiële voorspoed hebben mensen meer tijd over en duikt de onrustige verveling op. De Coronacrisis markeert een kantelpunt, de verworven vrije tijd kan niet worden geëxploiteerd. "Juist wanneer het bestaan tot volstrekte 'onleefbaarheid' is gereduceerd, zouden 'krachten' vrijkomen die eerst een werkelijk leven mogelijk maken. Willen we dingen zo efficiënt mogelijk regelen en ons van alles verzekeren, of beseffen we dat de ware zin van het bestaan iets is dat je overkomt, niet iets dat je kunt vinden of fabriceren? Geluk is een toegift, net als zin. Wanneer je je concentreert, wanneer je aandacht hebt voor de dingen en de mensen om je heen, dan zal je iets toevallen dat voorbij de verveling ligt". (A. Prins, Uit verveling, uitg. Klement) .
De Molenmessen refereren aan een tijd ver voor Corona, waarin alles bedoeld is lang mee te gaan. Los van alle (relatieve) materiële voorspoed aangeschaft en destijds van goed materiaal gemaakt. Het Molenmes *(speciaal voor BENELUX rond de eeuwwisseling (1900) geproduceerd en 50 -70 handelingen ondergaat (nog steeds), voordat het klaar is voor gebruik)* is doorgegeven van moeder op dochter naar kleinkind. Zij schilden samen in hun levens bijna 1 à 2 miljoen piepers. Geen overvolle agenda s, misschien één of twee 'feesten' per jaar, niet naar verre oorden op vakantie integendeel, honkvast. Het leven was monotoon, routineus en verstild.

Naam | Name Karl-Heinz Mauermann
Titel | Title relicten 'Blauwvingers'
Vindplaats | Site Het is duidelijk waar de opgravingen moeten plaatsvinden: 52° 30' N / 6° 5' 39 O

Mauermann zoekt de grenzen op tussen beeldende kunst, taal en literatuur en doet daarbij onderzoek naar legenden, mythen en streekverhalen die hij vervolgens verbeeldt in installaties.
Blauwvingers: Er zijn meerdere historische verklaringen voor de term Blauwvinger, de bijnaam voor Zwollenaren. De meest bekende uit een ver verleden gaat over de verkoop van het klokkenspel van Zwolle aan aartsrivaal Kampen voor veel te veel geld. Het klokkenspel zou volgens de Kampenaren beledigende liedjes klingelen. Ze wilden best dokken, mits zij mochten bepalen hoe. Kampen kwam met een berg stuivers op de proppen, zodat de Zwollenaren dagenlang hun vingers blauw moesten tellen.
Bron: Hove, J. ten, Geschiedenis van Zwolle (Zwolle 2005)

DICK LOHUIS

HET-LOKET | 'VONDSTEN' | ARCHEOLOGIE COLLECTIE | 26|3 -16|5 2021

Stadsgracht aan Zuiderhagen jaar 1980: *Paal en plakken van palen voor Dendrochronologisch onderzoek*
De Citadel, (vijfhoek): *Puin 16e eeuw, scherven, Duitse flesdoppen, ijzerslakresten*
Greeckerinkskamp: *Beker*
Kortestraat: *Scherven*
Molenstraat: *Smeedwerk, hoefijzer*
Stadsgracht: *Kogel*
Langestraat 64 v.m. pand Haverkate: *Fleshalzen, fleszielen, glas, plavuis 16e eeuw, tegel 16e eeuw*

Wat is Dendrochronologie?
Hout kan aan de hand van het jaarringpatroon exact gedateerd worden door middel van dendrochronologisch onderzoek. Bomen krijgen elk jaar een jaarring en de dikte van de ring is onder andere afhankelijk van het klimaat. Kortom, in de jaarringpatronen van bomen komen twee variabelen samen, namelijk tijd enerzijds, klimaat en/of groeiomstandigheden anderzijds.

Paal uit de stadsgracht Delden

DELDEN

KINKY INKY

PERRON1 | ‘HOONDERVEL EN KALKBEEN’ | 12|6 -10|7 2021

De Twentse taal is het uitgangspunt voor deze installatie waarin liefde, lust en verlangen centraal staan. Geen enkele taal is een eiland. Woorden uit verschillende elkaar omringende taalgebieden springen over en weer, beïnvloeden elkaar en schuiven in betekenis. Taal leeft. Wat eerst bedekt was, wordt expliciet. Wat niet verteerbaar was wordt eetbaar. ‘Slow love’ wordt ‘fast love’. En opnieuw ‘slow’. ‘Noa dissen wear n’en frissen’.

Liefde kent velerlei vormen. ‘Ik hou van jou’ of ‘Ik bun gek met oe’ is niet eendimensionaal. Het is een amalgaam van gevoelens en uitingen: je kunt erin verdwalen, tot bloei komen, omkomen. Er wordt gedood, verwekt, kapotgemaakt en geheeld. Via de huid tot leven gebracht. Soms pijnlijk duister, soms vertederend intiem. Maar altijd, in de kern dubbelzinnig en ongrijpbaar, ‘terra incognita’. Zo echt menselijk, dat je er kippenvel van krijgt.

Foto’s Ad de Laat

KINKY INKY

TAAL EN TEKEN | 12|6 -10|7 2021

Op 25 juni waren de deuren van Perron1 open. Tijdens deze preview kon het publiek zich laten tooien met een authentieke en onvervalste Twentse tattoe en die daarna mee naar huis nemen.

Tatoeages: Steef Offerhaus
Kinky Inky app: @studioharmse
Foto's Ad de Laat

Twentse tatoeages

Vriej van alns *(vrij van alles)*
Likker an miej *(lik me)*
Doo miej snoetnspek *(kus me)*
Gleuindige zeerte *(helse pijn)*
Duufke, Herte *(schattebout)*
Lap um leer *(oog om oog)*
Knöttere miej *(omarm me)*
Schaarp as mosterd *(bloedgeil)*
Brommers kiekn? *(potje vrijen?)*
Ik heb but noar de wille *(zin in een pleziertje)*
Ok zoo der an too? *(ook zo'n zin?)*
Vriejdeus *(vrijkous vr.)*
Vriejkloas *(vrijkous mann.)*
Leaf vuur de leefde *(leef voor de liefde)*
Heanig-an! *(kalm aan!)*
Mien herte slöt veur diej *(mijn hart klopt voor jou)*
Leaf harde, stearf joonk *(leef snel, sterf jong)*
Blood is blood *(familie is familie)*
Liednsgek met oe *(knettergek met jou)*
Zoonder zeerte gin geveul *(zonder pijn geen gevoel)*
Doar wa'k a *(hier ben ik)*

UM LEER

ZOO DER AN TOU

LEAF HARDE STEARF JOONK

KNÔTTERE MIEI

Uit de mailwisseling tussen KINKY INKY en Goaitsen van der Vliet over een Twents equivalent voor het woord 'kippenvel':

De door jou genoemde woorden voor kippenvel, 'muggentitjes' - 'kiepevel' - 'honerhoed', zijn eigenlijk niet Twents te noemen.

'Muggentitjes' is een variant op het Hollandse mierentietjes. In beter Twents zou het 'muggentitkes' of 'mugntitkes' zijn (hangt van je spelling af), maar als zodanig ken ik het niet van hier. 'Kiepevel' is zeker geen Twents omdat een kip er beslist geen 'kiep' is. Het is 'hoon' (hoen, meervoud hoonder) of 'hen(ne)' of 'tute'. Alleen in Hengelo hoorde je honderd jaar geleden 'kippe'. 'Honerhoed' is ook geen Twents. Het woord 'hoed' wordt er niet gebruikt voor vel op zich, maar meer als lichaam.

Kippenvel is dan ook 'hoondervel' in het Twents, meestal uitgesproken als 'honervel'. Kippenvel van de kou is ook wel 'hoondervel' maar eerder nog 'gaanzevel'.

Als je ergens diep van onder de indruk bent, zeggen ze wel dat je er 'hoondervel en kalkbeen' (kippenvel en kalkbenen, d.w.z. spierwitte benen) van krijgt. Dat komt je 'kort an de hoed'. Als je in Twente ergens kippenvel van krijgt, dan 'löp oe n griewel oaver de hoed' (rillingen), 'dan grip t oe an' (emotioneel), of dan 'grip et oe achter t vestjen'.

Met dank aan Goaitsen van der Vliet,
Twentse Taalbank: www.twentsetaalbank.nl

CP Berbée in gesprek met Goaitsen van der Vliet

'N balg vol jongn jaagn

Oondern draod deur vrett'n

Noa dissen wear n'en frissen

TWENTSE LIEFDE VOLGENS GOAITSEN VAN DER VLIET:

As d'r nen Mona Lisa op de baank (e) zit kriegie nen kearl 't hoes nich oet.*
Als er een Mona Lisa op de bank zit krijg je de man de deur niet uit.

A'j om t geald trouwd bint, he'j ne koo in n stal en n vearkn in berre!
Als je om het geld bent getrouwd, heb je een koe in de stal en een varken in bed.

Nen boer tut zijn wief: aske ie licht oetdoot, haool ik knopke wa vast.*
Als jij het licht uit doet, hou ik het knopje wel vast.

De vrouwe kan mear met de portemonnee 't hoes oet drèègn,
dan de boer d' r met de schoefkoare in kan veurn.
De vrouw kan meer uitgeven dan de boer kan verdienen.

Met 'n oald hoes en 'n joonk wief he' j altied wat te knooi' n.
Met een oud huis en een jonge vrouw heb je altijd iets om handen.

Trouwen: ie denk daj der gold vindt ma ie vindt d'r nog gien roestigen spieker.
Trouwen: je denkt dat je goud vindt, maar je vindt nog geen roesterige spijker.

Nen mooi wief is een dweijl an`n stok.
Een mooie vrouw heb je nooit alleen.

'N balg vol jongn jaagn.
Een vrouw bevruchten.

He-j 't nust oonder'n boom lign?
Heb je de verkering uit?

't Hoes is van mie, mer ' t wief hef' n slöttel.
Ik ben de huiseigenaar, maar m'n vrouw heeft de sleutel.

Ik bun gek met oe.
Ik hou van je.

Met `n schier wief kom ie tied tekort.*
Met een mooie vrouw kom je tijd tekort.

Noa dissen wear n'en frissen.
Na deze (mislukte) liefde een volgende.

'T is net ne OAD busse, d'r zit altied wat in.
Vaak zwanger zijn.

Vriejn is zacht kuiern en hard leegn.
Verkering is zacht praten en hard liegen.

Oondern draod deur vrett'n.
Vreemdgaan.

A'j kniene hebt, he'j ok köttels.
Wie ergens de lusten van heeft, heeft er ook de lasten van.

Moej un lik an de bek hem?
Wil je een kusje?

Den hef butkes in n boek.
Zij is zwanger.

Ik ma'j oe wa lied'n.
Ik vind jou aardig.

RICARDO LIONG-A-KONG

PERRON1 | TAAL EN TEKEN | 6 | 2021

Taal is het meest gebruikte gereedschap om intermenselijke relaties te bouwen. Geschreven en gesproken tekst, lichaamstaal, gebarentaal, alle helpen ons om elkaar iets te vertellen. Vertellen in de zin van verhalen vertellen, maar ook in de zin van kennis overdragen. Voor sommigen is dit verschil, tussen verhalen vertellen en kennis overdragen, in bepaalde situaties minimaal. Om te zorgen dat het verhaal de verteller (en zijn kinderen) overleeft, moet het in een onvergankelijke vorm vastgelegd worden. Op zijn eenvoudigst kan dat door middel van tekeningen die een ieder kan 'lezen' (begrijpen) op een duurzaam materiaal, zie rotstekeningen. Soms kan het ook handig zijn dat deze 'teksten' niet aan een plaats gebonden zijn, maar ook kunnen reizen. Taal is niet star, maar beweeglijk, levendig: taal past zich aan, aan het gebruik, de gebruiker en de maatschappij, er komt wat bij, er gaat wat af.

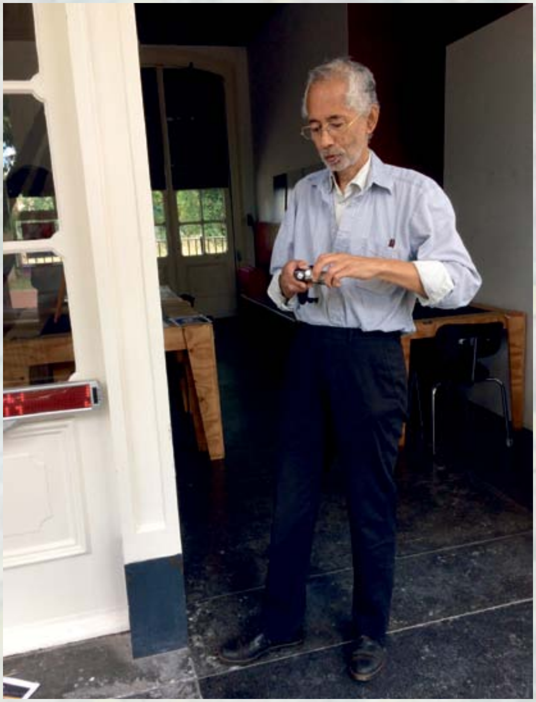

Boekje 'Verbonden harten' van Ricardo Liong-A-Kong verscheen in juni 2021 bij Ambassade van Bukistan in het kader van BLIKveld 4D. De oplage bedraagt 15 genummerde en gesigneerde exemplaren.

Taal, en vooral spreektaal, is een middel om zich te onderscheiden. Zo wordt vaak het dialect (geografisch bepaald) gebruikt om zich af te zetten tegen diegenen die de 'officiële' taal ('die in Den Haag') spreken. Met de Gooise r geeft men (meestal vrouwen) aan bij een bepaalde – sociale– groep te horen (of vaker, graag te willen horen).
In Suriname werden Surinamers die met een Nederlandse tongval spraken minachtend blaka bakra's ('zwarte blanken') genoemd.

Uit het Boekje 'Verbonden harten' van Ricardo Liong-A-Kong

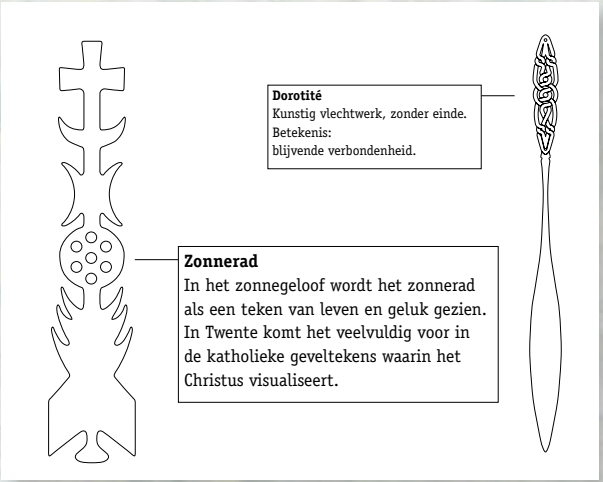

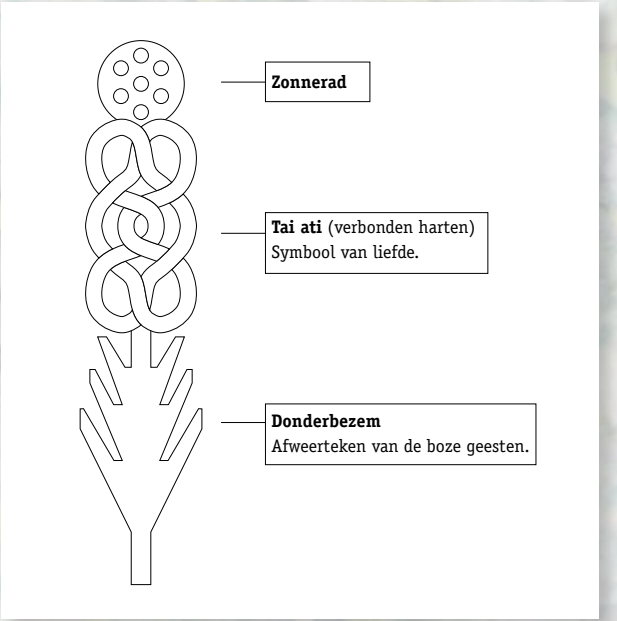

Hier in Twente zie ik ook tekens aan de huizen. Anders dan die van de Amerikaanse hobo's zijn deze door de bewoners aangebracht. Het zijn zogenaamde geveltekens. Een geveltekens is een kunstig gezaagde plank waarin verschillende vormen te herkennen zijn. Deze geveltekens zij van oorsprong heidens en bedoeld om boze geesten te bezweren of tevreden te stellen.

Het christelijke geloof heeft op een gegeven moment de geveltekens in bezit genomen door de heidense betekenissen die aan de verschillende vormen toegekend waren, te vervangen door christelijke.

Zo is de ronde vorm met daarin 7 cirkels in de 'heidense' betekenis een zonnerad dat staat voor de zeven dagen van de week. Voor de Christenen daarentegen symboliseert het Christus. Geloof (✝), hoop (⚓) en liefde (♥) ziet men vaak ook terug in de geveltekens. Deze drie begrippen zijn zo universeel, dat ik me niet voor kan stellen dat men die niet nastreeft of daar zonder kan leven.

Twents	
boks	- broek
goor	- moeras
kuieren	- kletsen
slim	- erg
stoet	- brood
tuk	- broekzak

Surinaams	
boren	- via een kortere weg gaan
brik	- kans
krimineel	- bats
toon	- (grote) teen
uitlopen	- buitenechtelijke liefdesrelatie hebben
zitje	- feestje, waar niet gedanst wordt

BUITENEXPO | LANDSCHAP EN HISTORIE | START 25|5 - 30|9 2021
KEES BIERMAN | ‘OUVRAGE’

LASITY LAST | ‘ZICHTSLUIER’

Het gordijn dat alle dagdromen vangt, laat ons stilstaan bij dingen waarvoor we blind zijn geworden en kan ons bewust maken van wat is door aandacht voor de omgeving.
Aandacht schenken aan het gordijn geeft een andere kijk op wat altijd al erachter is geweest.

CP BERBÉE EN AD DE LAAT | ‘CHELONE SUBCARINATA’ 2021

In het Eoceen, 40 miljoen jaar geleden, heersten er tot op hoge breedtegraad uitgesproken tropische omstandigheden. Het klimaat was vochtig en broeierig warm. Limburg was vasteland en de rest van ons land was bedekt met een ondiepe zee. De zeeschildpad Chelone Subcarinata was een van de vele diersoorten die daarin rondzwommen. Aan de kust groeiden uitbundige bossen met mangroves en palmen.

Een zeldzame vondst van een zeeschildpad uit de zandsteengroeve De Osse in Losser inspireerde ons om dit fossiel tot leven te wekken. Het Park Twickel met zijn karakteristieke oude bomen omlijsten het dier als een echo van het tropische regenwoud. De binnenvorm van de schildpad wordt niet gemaaid in tegenstelling tot het omringende gras. In de loop van de tijd krijgt de rode schildpad een groen schild dat uit het gras omhoog groeit. Hij wordt langzaam land.

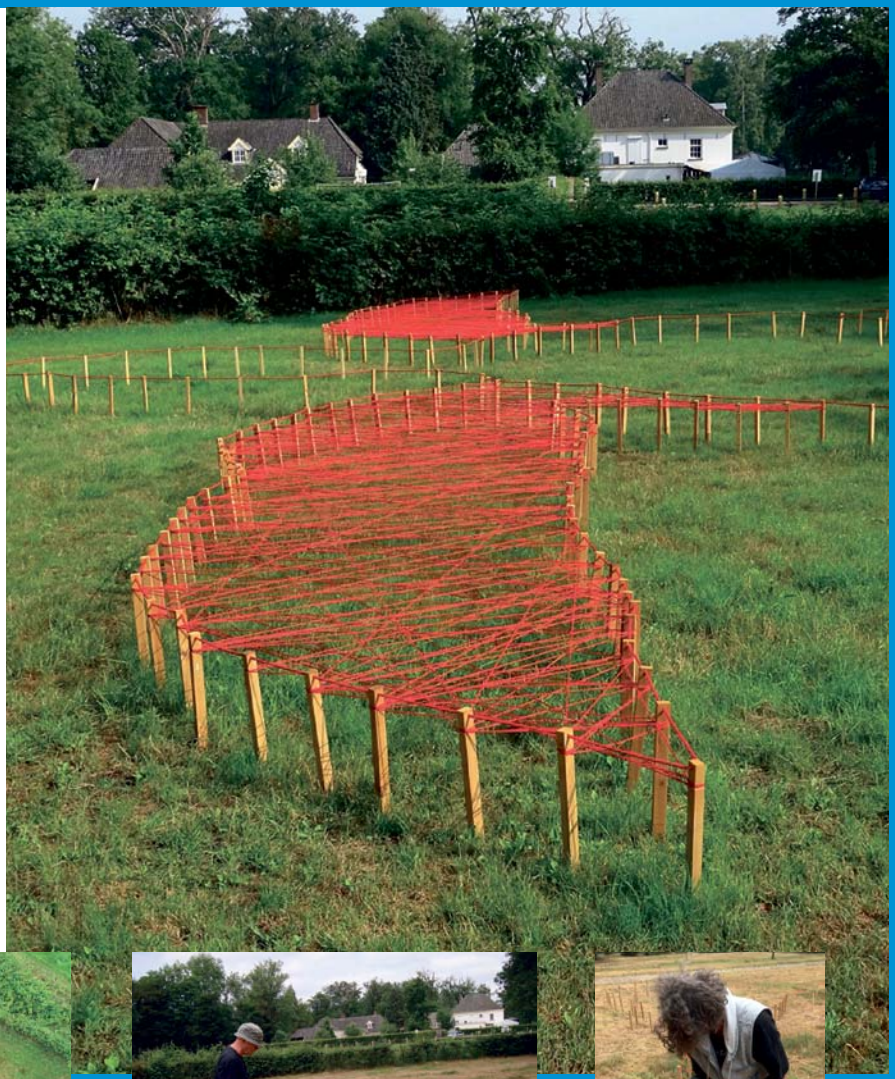

MANUELA FERSEN | ‘TRASH’ (DENKEND AAN MORANDI)

Tijdelijk beeldhouwwerk
Gips, lak, opblaasbare objecten

Twee flessen en een afgehapte donut liggen als achteloos weggegooid afval in het landschap. Ze getuigen van de mechanismen van onze wegwerpmaatschappij en door hun kleurrijkheid en omvang lijken ze deel uit te maken van een uit de kluiten gewassen stilleven.
Het werk TRASH is een sculptuur zonder permanent karakter. Het verandert in de tijd dat het bestaat door verwering en mogelijk menselijk ingrijpen.

Manuela Fersen
**1969, woont en werkt in Bad Wonder, Duitsland*

Door het monument voor dieren, Animal Farm, hopen we dat mensen even stil staan bij de rol van het dier in hun leven. Meer specifiek bij de kwaliteit van leven van het dier op hun bord. De titel verwijst naar het boek van George Orwell uit 1945, over een groep dieren die niet langer slaaf van de mensheid wil zijn en de macht in eigen handen neemt.

We zijn al eeuwenlang vleeseters. In de late Middeleeuwen was Nederland een relatief dunbevolkt gebied, met veel weilanden waar dieren konden grazen. Per hoofd van de bevolking at men toen ongeveer 100 kg vlees. Aan het begin van de negentiende eeuw daalde dat door de bevolkingsgroei tot 16 kg per jaar. De afgelopen eeuw daarentegen steeg de vleesconsumptie drastisch. In 2019 aten we 77 kg vlees per persoon per jaar. Om aan die gigantische vraag naar vlees te kunnen voldoen, hokken we het vee op en spuiten het vol groeihormonen en antibiotica. Doordat de meeste bacteriën uiteindelijk immuun worden en door de slechte leefomstandigheden van de dieren breken er ziektes en epidemieën uit, zodat massa’s beesten op gruwelijke wijze geruimd moeten worden. Hun levens zijn zinloos en respectloos verspild. Hierover verhaalt dit monument. Het hoopt gedachten, gesprekken en discussies in gang te zetten over respect voor dieren, voedsel en leefomgeving.

We are all victims of the violence that animals suffer... their liberation is also our liberation.
George Bernard Shaw, Nobelprijswinnaar literatuur (1925), 1856-1950

MARKO DE KOK | ‘TRACKS’

Foto Ad de Laat

COLOFON | KUNST EN HISTORIE | BLIKveld 4D

Organisatie | Concept
Perron1 | MIKC
Bestuur: Sjef Corstiaans | Bert Meinen | Mez Dickson | Bertine Bosch
Locatie binnen: Perron1- Het-Loket, Delden
Locatie buiten: Twickelpark, Nieuwe weg, Delden en winkel-etalages in centrum Delden

Tekst: Dora Brandt, MIKC en kunstenaars
Fotografie: Bert Meinen, Justin Dickson en kunstenaars
Drukwerk: Ctrl-P
Lay out: Silvia Doreleijers
Eindredactie: Dora Brandt
Subsidie en sponsoring: Provincie Overijssel | Gemeente Hof van Twente | NS Vastgoed BV | Prins Bernhard Cultuurfonds | Haersoltefonds | LoewenhardtFoundation.org | Duotone | Strokappe aanhangers

Perron1 | MIKC

Openingstijden:
Perron1: Dagelijks (uitsluitend van buitenaf te bezichtigen)
Het-Loket: Tijdens exposities:
Do.10.00-12.00 uur | vr.za.13.30 - 16.30 uur
en op afspraak
Adres: Stationsweg1/5 7491 CE Delden
Postadres: Noorderhagen 35 7491 AP Delden
www.mikc.eu www.perroneen.nl
T. 0614268299 | facebook KunststationDelden

Met dank aan:
Centrum Overijssel, Zwolle | het Algemeen Rijksarchief (nu Nationaal Archief), Den Haag | de Bibliotheca Rosenthaliana | het Joods Historisch Museum, Amsterdam | het Stadsarchief Amsterdam | Stichting Twickel | Gert Jan Roelofs | Rob Bloemendaal | Dick Lohuis | Aloys te Morsche | Justin Dickson | Herre Stubbe | Roy Waterman | Manja Giskes-Geers | Celleke Heemskerk | Silvia Doreleijers | Tanya Rumpff | Goaitsen van der Vliet en Twentse taalbank | Filippo Bisignano | Mario Cannas | Marcello Farina | Salvatore Ierna | Ignazio Loi | Vincenzo Mura (in memoriam).

Dinant Keizers | Ondernemersvereniging Delden | Leferink schoenen Delden | !T Kleinvakheukske Ity | Rabobank Delden | Blendd Interieur | Prisma Era Makelaars Delden | Puur Memorie | Aanstrekelijk Delden | The Read Shop Delden | Henk van Loon mannenmode | Blekkenhorst | Totaal Wonen | Drogisterij Optiek | W.H.A. Aarsen | Wereldwinkel Delden | V-Male mode | Anne Schep- en Softijs | De Brocant | De Mönnink schoenen | Harrie van der Woning tweewielers | Efftink Mode Bonneterie Louise | Hema Delden.